

State and Governance in Lao Tzu's Philosophy: Analysis on Anarchism

Denpong Saenkum^{1*}

¹ Graduate Student, Ph.D. in Eastern Philosophy and Religion, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Khon Kaen University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: denpong.sankhum@gmail.com

ABSTRACT

Lao Tzu's perspective on the state and governance is examined in this article in order to support anarchism in his philosophical system. Lao Tzu's political philosophy, according to the essay, is more anarchist than anything else. He makes an effort to demonstrate the unaffected, natural state of things. People in political society are also. The parents would not have carried out that action. This is so because each person has a unique human character. notably the uncontrollable aspects of nature Therefore, Lao Tzu's political philosophical idea of focusing on the independence of the people was therefore considered to be paramount. The idea of a state and a government denies the ability of the state and the ruler to impose force and take action. However, those must be meager powers of government.

Keywords: Anarchism, Lao Tzu, Political Philosophy

รัฐ และการปกครองในปรัชญาของเหลาจื๋อ: บทวิเคราะห์ว่าด้วยอนาธิปไตย

เด่นพงษ์ แสงคำ^{1*}

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: denpong.sankhum@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาปรัชญาและการปกครองในทัศนะของเหลาจื๋อ เพื่อให้เหตุผลสนับสนุนความเป็นอนาธิปไตยในปรัชญาของเขา บทความชี้ให้เห็นว่า แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของเหลาจื๋อนั้นเป็นอนาธิปไตยมากกว่าที่จะบอกว่าเป็นอนาธิปไตย เขาพยายามที่จะให้เห็นสภาวะธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายที่ไม่ถูกรบกวนจากสิ่งอื่น มนุษย์ในสังคมการเมืองก็เช่นกัน ที่ย่อมไม่ถูกรบกวนจากผู้ปกครอง ทั้งนี้ก็เพราะว่ามนุษย์มีธรรมชาติของมนุษย์เอง โดยเฉพาะธรรมชาติที่จะไม่ถูกรบกวน จึงเห็นว่าแนวคิดทางปรัชญาการเมืองของเหลาจื๋อมุ่งเน้นการมีอิสระของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง นอกจากนี้แนวคิดที่ว่าด้วยรัฐและการปกครองที่ปฏิเสธอำนาจรัฐและอำนาจของผู้ปกครองในเชิงบีบบังคับและกระทำการ แต่อำนาจเหล่านั้นจะต้องเป็นอำนาจเชิงอ่อนของการปกครอง

คำสำคัญ: อนาธิปไตย, เหลาจื๋อ, ปรัชญาการเมือง

© 2023 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

ปรัชญาจีนยุคคลาสสิกเกิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาภาวะสงครามในยุคชุนชิว จั้นกั๋ว ซึ่งนักปรัชญาจีนแต่ละสำนักก็จะเสนอแนวทางที่เป็นทางออกต่อปัญหาสังคมต่อผู้นำในรัฐในขณะนั้น อันเป็นอุดมคติทางการเมือง ศีลธรรม กฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ที่สามารถอธิบายได้ในมุมมองทางปรัชญา นักปรัชญาจีนอย่างขงจื๊อเป็นนักปรัชญาที่พยายามเสนอกรอบคิดและอุดมคติทางศีลธรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคมโดยอ้างอิงเอากรอบความคิดของกษัตริย์ผู้เป็นปราชญ์ในสมัยก่อนหน้า เพื่อกำหนดวิธีการดำเนินการทางปรัชญาของเขา และนำไปสู่การสร้างการเมืองเชิงศีลธรรม โดยเฉพาะการเสนอท่าทีแบบจริยศาสตร์คุณธรรมของกษัตริย์ซึ่งจะเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมให้กับผู้ใต้การปกครองหรือประชาชน ในทางตรงกันข้ามก็มักจะมีความเข้าใจกันดีในการเปรียบเทียบของขงจื๊อเกี่ยวกับผู้ปกครองหรือกษัตริย์เปรียบเสมือนลม และผู้ใต้ปกครองหรือประชาชนเปรียบเสมือนยอดหญ้า แนวคิดทางการเมืองดังกล่าวจึงเรียกร้องข้อปฏิบัติและวิธีการกระทำที่ปัจเจกบุคคลเป็นผู้มีศีลธรรมเป็นสำคัญ ส่วนอุดมคติทางการเมืองของเหลาจื๋อเป็นแนวคิดทางการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมคติทางศีลธรรมของเขา เหลาจื๊อชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่เป็น “ปราชญ์” (sage) นั้น ก็คือผู้ปกครองที่เข้าใจเต๋า และคำว่าปราชญ์ก็มักจะใช้ตรงกันข้ามกับ “สามัญชน” เพราะปราชญ์จะต้องฝึกฝนให้มีศีลธรรมตามแบบเต๋าจึงจะเป็นผู้ปกครองที่ดีได้ จากตรงนี้จะเห็นชัดเจนว่าเต๋าเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้สังคมสงบสุข มิใช่การมุ่งเน้นศีลธรรมแบบขงจื๊อ

การปกครองของผู้ปกครองที่จะต้องทำตามแบบเต๋ในปรัชญาของเหลาจื๋อนั้น ทำให้เห็นว่าเหลาจื๋อพยายามเสนอท่าทีทางปรัชญาการเมืองของเขาให้สอดคล้องกับท่าทีทางอภิปรัชญาว่าด้วยเต๋า โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดสำคัญที่ว่าด้วยการปล่อยให้เป็นไปตามสภาวะของสิ่งนั้นๆ เอง โดยเราจะต้องไม่เข้าไปจัดกระทำกับมัน หรือที่เรียกว่า อู๋เว่ย ซึ่งเป็นมโน

ทัศนสำคัญที่เหลาจื๋อนำมาใช้ในการปกครอง และมัทศน์ อุ๋เว่ย นี่เอง ที่ทำให้ปรัชญาการเมืองของเขาต่างไปจากปรัชญาการเมืองของขงจื๊อและปรัชญาสำนักอื่นอย่างมาก เนื่องจากในขณะที่ปรัชญาสำนักอื่นมุ่งเน้นการจัดกระทำเพื่อนำไปสู่ระเบียบแบบแผน แต่ปรัชญาการเมืองของเหลาจื๊อเป็นปรัชญาการเมืองที่มีลักษณะที่อาจจะถูกเรียกได้ว่าเป็นการกระทำแบบไม่กระทำ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556) ซึ่งก็คือ อุ๋เว่ย หรือการปล่อยให้มันเป็นไปโดยธรรมชาติของมันเองอย่างที่เราควรจะเป็น

การกระทำแบบไม่กระทำหรือการปล่อยให้สิ่งต่างๆ ดำเนินไปตามวิถีของมันเองนั้น อาจจะถูกพิจารณาหรือตีความได้ว่า “อย่าเข้าไปยุ่งเมื่อสิ่งต่างๆ ดำเนินไปด้วยดีด้วยตัวเองแล้ว” (Graham, 2015) การตีความการกระทำแบบไม่กระทำดังกล่าว นำไปสู่ข้อเสนอของเหลาจื๊อว่าด้วยปรัชญาการเมืองของเขาเอง นั่นคือ การปกครองจะต้องปกครองแบบไม่กระทำ จะต้องปล่อยให้วิถีของสังคมดำเนินไปด้วยตัวของมันเอง ซึ่งปรากฏในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงบทที่ 57 ว่า

“ข้าพเจ้ามิได้กระทำ ราษฎรก็ปรับปรุงตนเอง
ข้าพเจ้าตั้งตนในความสงบ ราษฎรก็ประพฤติตนถูกต้อง
ข้าพเจ้าไม่เข้ายุ่งเกี่ยว ราษฎรก็ร่ำรวย
ข้าพเจ้าไร้ความทะยานอยาก ราษฎรก็จะมีสามัคคีซื่อสัตย์”
(เหลาจื๊อ, 2562: 205)

จากตัวบทข้างต้นของคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญที่ว่า ผู้ปกครองที่ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวแทรกแซงกับประชาชน จะส่งผลให้เกิดระเบียบแบบแผนที่ดีงาม และยังสะท้อนท่าทีของความเป็นปกติวิสัย (spontaneity) ของสภาวะการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวะการณ์ทางสังคมที่ปกติดีอยู่แล้ว และไม่ควรเข้าไปจัดกระทำหรือแทรกแซง อุดมคติดังกล่าวมีนักปรัชญาจีนสมัยใหม่เสนอว่ามันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับรูปแบบของการปกครองแบบอนาธิปไตย เพราะประชาชนจะต้องไม่ถูกควบคุมและไม่ถูกแทรกแซง โดยไม่สนใจความมีอยู่ของรัฐบาล เช่นข้อเสนอของ Liang Qichao (2017) กระนั้นก็ตาม เราจะพบว่าเหลาจื๊อเอง ไม่ได้ปฏิเสธรัฐ และในทางตรงกันข้าม “รัฐ” จำเป็นจะต้องมีอยู่ แต่รัฐและรัฐบาลจะต้องเข้าใจธรรมชาติของเต๋า เข้าใจธรรมชาติของการปกครอง และผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ซึ่งเข้าใจเต๋าอย่างดี ซึ่งก็เท่ากับว่าเหลาจื๊อเองไม่ได้ปฏิเสธการมีอยู่ของรัฐบาลตาม และด้วยเหตุนี้ปรัชญาการเมืองของเหลาจื๊อจึงไม่น่าจะเป็นอนาธิปไตย ดังที่ปรากฏในข้อเสนอของ Frederick Bender (1983) การที่เหลาจื๊อเสนอข้อเสนอทางปรัชญาการเมืองบนฐานคิดของการกระทำแบบไม่กระทำหรืออุ๋เว่ยนั้น ดูเหมือนว่าจะเกิดผลในเชิงบวกต่อท่าทีที่เรามีต่อสภาวะการณ์ปกติของรัฐโดยทั่วไป ในขณะที่เดียวกันก็ดูเหมือนว่าเราจะไม่ต้องการรัฐเลยก็ได้หากสภาวะการณ์ต่างๆ ล้วนแล้วแต่ดำเนินไปด้วยสภาวะแห่งเต๋า ซึ่งก็เท่ากับว่าเราไม่จำเป็นต้องต้องการการมีอยู่ของรัฐเพื่อเข้ามาจัดกระทำตามแนวคิดของปรัชญาสำนักต่างๆ เช่น ขงจื๊อ หรือ หานเฟยจื๊อ รวมถึงสำนักอื่นๆ ในยุคนั้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ก็มีข้อถกเถียงว่าเหลาจื๊อมิได้ปฏิเสธการมีอยู่ของรัฐตามความหมายของอนาธิปไตย

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมองว่า ข้อถกเถียงดังกล่าวนำมาสู่ความน่าสนใจว่า หากเราจะอาศัยเอาคำอธิบายของเหลาจื๊อมาพิจารณารูปแบบรัฐ การเมือง และการปกครอง เราจะมองเหลาจื๊อในลักษณะเช่นไร ระหว่างอนาธิปไตยและมีใช่อนาธิปไตย ถ้าใช่เราจะมองปรัชญาการเมืองของเหลาจื๊อต่ออย่างไร และถ้ามิใช่ ปรัชญาการเมืองของเหลาจื๊อควรจะเป็นแบบไหน และนำไปสู่คุณูปการสำคัญทางปรัชญาการเมืองอย่างไร สิ่งเหล่านี้จึงทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาเป็นเบื้องต้นในฐานะของ

การศึกษาพื้นฐานว่าปรัชญาการเมืองของเหลาจื๋อเป็นอนาธิปไตยหรือไม่ เพื่อที่จะนำคำตอบที่ได้ไปตอบคำถามอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับคำถามนี้ในปรัชญาของเหลาจื๋อ

กรอบแนวคิดในการศึกษา: รัฐและการปกครองแบบอนาธิปไตย

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะนำเสนอแนวความคิดทั่วไปของอนาธิปไตยโดยเริ่มต้นจากคุณลักษณะและความหมาย จากนั้นจะนำเสนอประเด็นเรื่องรัฐและการปกครองแบบอนาธิปไตย

1. อนาธิปไตยคืออะไร

คำว่าอนาธิปไตยในภาษาไทย ตรงกับภาษาอังกฤษคือ คำว่า Anarchism ซึ่งหากพิจารณาที่มาคำนี้ในเชิงนิรุกติศาสตร์แล้วนั้น เราจะพบว่ามาจากคำภาษากรีกคือคำว่า anarkhia มีความหมายแปลว่า ปราศจากผู้ปกครอง หรือ ไม่มีผู้นำ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์คำๆ นี้ต่อก็จะเห็นว่ามีรากศัพท์มาจากคำว่า an ที่แปลว่า “ไม่มี” และคำว่า arkhos ที่แปลว่า “ผู้นำ” หรือ “ผู้ปกครอง” ซึ่งเมื่อเอาคำนี้รวมกับ ism มันจึงกลายเป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์แบบหนึ่ง ซึ่งในที่นี้มีความหมายเป็นไปในเชิงอุดมคติหรืออุดมการณ์ทางการเมือง ที่สนับสนุนที่สนับสนุนอนาธิปไตยอันหมายถึงการปกครองที่ปราศจากผู้นำหรือผู้ปกครอง หรือที่เราเรียกกันว่าอนาธิปไตย (Bates, 2017)

หากกล่าวถึงอนาธิปไตยในแง่ของคุณลักษณะของอนาธิปไตยที่พอจะกำหนดคำนิยามของอนาธิปไตยได้แล้วนั้น Michael Freeden (2003) อธิบายไว้ว่า เราอาจจะหาแก่นของคุณลักษณะเหล่านี้ได้ค่อนข้างยาก เพราะคุณลักษณะของอนาธิปไตยนั้นมีหลากหลาย และดูเหมือนจะยากที่จะหาคำตอบที่ชัดเจนต่อคำถามที่ว่าอนาธิปไตยคืออะไร แต่ถ้าจะพูดถึงคุณลักษณะของอนาธิปไตยอาจจะมองได้ในลักษณะดังนี้คือ เชื่อมมั่นในศักยภาพของธรรมชาติของมนุษย์และความสอดคล้องกับการวิพากษ์วิจารณ์อำนาจที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาด การปฏิเสธอำนาจรัฐ การปฏิเสธการก่อตั้งและได้มาซึ่งทรัพย์สินส่วนตัว เป็นอเทวนิยมที่เข้มแข็ง และเน้นย้ำความสำคัญของการปฏิวัติทางการเมือง กระนั้นก็ตาม นักปรัชญาที่สนับสนุนอนาธิปไตยบางคนก็อาจจะมีท่าทีที่ไม่ได้ปฏิเสธหรือยอมรับคุณลักษณะบางอย่างที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้เราอาจจะยอมรับความหมายเหล่านี้ว่าเป็นอนาธิปไตยด้วยกันทั้งหมด ซึ่งแม้จะมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายของความคิดเหล่านั้นก็ตาม แต่ David Bates (2017) ก็กล่าวว่าเราสามารถที่จะระบุลักษณะของความหมายของอนาธิปไตยได้ หากเราใช้กรอบความคิดเรื่อง Family resemblance ของ Ludwig Wittgenstein ที่มองว่าเราสามารถจัดกลุ่มของสิ่งที่แตกต่างกันหลายเข้าด้วยกันได้ เพราะเชื่อมโยงกันด้วยคุณสมบัติทั่วไปที่สำคัญอย่างหนึ่ง มากไปกว่านั้น มันอาจจะยังเชื่อมโยงกันด้วยชุดของความคล้ายคลึงที่ซ้อนทับกัน ซึ่งไม่มีคุณลักษณะใดที่เหมือนกันสำหรับทุกสิ่ง แต่สามารถจัดเข้ากลุ่มความคล้ายคลึงและสอดคล้องกันได้ เช่น แนวคิดเรื่องทุนนิยม เสรีนิยม สังคมนิยม หรือแนวคิดทางการเมืองอื่นๆ ที่แม้จะแตกต่างกันออกไปในหลายคุณลักษณะของการอธิบาย แต่ก็สามารถเข้าใจถึงลักษณะร่วมของสิ่งเหล่านี้ได้เมื่อเรากล่าวถึงมัน เช่นเดียวกันกับการกล่าวถึงอนาธิปไตย David Bates กล่าวว่า แม้จะมีความหลากหลายและความแตกต่างกันออกไปของนิยามที่เป็นไปตามคุณลักษณะก็ตาม แต่ความหลากหลายเหล่านั้นเมื่อจัดเข้ากันในแนวคิดของ Family resemblance เราอาจกล่าวได้ว่า อนาธิปไตยก็คือ “พวกเขาปฏิเสธการที่จะถูกบังคับหรือกดทับลงไป” อนาธิปไตยจึงอาจนิยามในความหมายทั่วไปได้เป็นกลุ่มอุดมการณ์ทางการเมืองที่เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ทุกคนที่มีร่วมกันในสังคมการเมืองหนึ่งๆ ด้วยเหตุนี้อนาธิปไตยจึงเป็นแนวคิดทางการเมืองที่ปฏิเสธอำนาจรัฐ

2. รัฐและการปกครองของอนาธิปไตย

แนวคิดเกี่ยวกับรัฐของนักปรัชญาและนักรัฐศาสตร์ที่เชื่อมั่นในอนาธิปไตยก็คือว่า พวกเขาขึ้นกรานว่ารัฐจะต้องถูกยกเลิกไปด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรกรัฐเป็นสถาบันทางการเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมี และประการที่สอง การมีอยู่ของรัฐอาจจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความชั่วร้าย (evil) และทำให้เป็นไปในทิศทางที่ไม่ดี (corrupting) หรืออาจจะเป็นไปทั้งสองทาง (Neil and Kelly, 2017) อนึ่งการปฏิเสธอำนาจรัฐและรัฐของพวกอนาธิปไตยก็เนื่องมาจากว่า พวกเขามองเห็นระบอบการปกครองทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ราชาธิปไตย สาธารณรัฐ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นการปกครองที่เต็มไปด้วยการใช้กำลังในทางกายภาพ (physical force) โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลในฐานะผู้กระทำการจะต้องไม่พึ่งพาการใช้กำลังในทางกายภาพดังกล่าว ซึ่งการจะเป็นเช่นนี้ได้มันจะต้องสื่อความถึงการที่ผู้ปกครองเป็นผู้ได้รับการยอมรับและได้รับการยินยอมจากประชาชน (Ruth, 2012) ดังนั้น การไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนจึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้ปกครองใช้อำนาจบีบบังคับพวกเขาได้อย่างง่ายดาย ด้วยสาเหตุดังกล่าวการปฏิเสธรัฐและการปกครองของรัฐที่ล้วนแล้วแต่เป็นการบีบบังคับจึงดูมีเหตุผลที่เป็นไปได้

การพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงความโหดร้ายของการมีอยู่ของรัฐและอำนาจรัฐนั้น มีอยู่มากมายหลายแนวทางที่นักปรัชญาและนักคิดเสนอเอาไว้ เช่น นักเขียนคนสำคัญในศตวรรษที่ 19 อย่าง Charlotte Wilson ได้กล่าวเอาไว้ว่า การมีอยู่ของรัฐบาลเป็นการแสดงออกถึง “แนวโน้มของการครอบงำ” (Wilson, 1979) หรือนักอนาธิปไตยคนสำคัญอย่าง Proudhon และ Bakunin ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลด้วยการโจมตีแนวคิดอำนาจรัฐโดยตรง ซึ่ง Proudhon ได้กล่าวเอาไว้ว่า การถูกปกครองนั้นก็คือ การถูกปราบโทษ การถูกดูหมิ่น การถูกรังควาญ การถูกติดตาม (แกะรอยพฤติกรรม) การถูกทำร้าย การถูกคุมขัง การถูกตัดสิน ฯลฯ (Joll, 1979) เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากการกระทำของรัฐทั้งสิ้น สำหรับ Proudhon แล้วนั้น เขาให้เหตุผลว่าการเติบโตของสังคมสมัยใหม่ทำให้รัฐและอำนาจรัฐกลายเป็นสัตว์ประหลาดที่สามารถปราบปรามอาณาประชาราษฎร์ได้อย่างนับไม่ถ้วน และในทางตรงกันข้ามกับการมีอยู่ของอำนาจรัฐ เขากลับสนับสนุนการเติบโตอย่างต่อเนื่องของเสรีภาพส่วนบุคคลอย่างเต็มที่มากกว่าที่จะถูกกำหนดควบคุมโดยรัฐ ส่วนนักอนาธิปไตยคนสำคัญอีกคนหนึ่งคือ Bakunin กล่าวเอาไว้ว่า รัฐทั้งหมดคือ “ความชั่วร้าย” ประการแรก Bakunin เห็นว่าการมีอยู่ของโครงสร้างของรัฐเป็นไปเพื่อปกป้องผู้มีอำนาจจากผู้ไม่มีอำนาจ ประการที่สองเขาเห็นว่ารัฐรวบรวมอำนาจของตนไว้เสมอซึ่งทำให้ประชาชนไม่มีเสรีภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีนักอนาธิปไตยอีกคนคือ Kropotkin ที่กล่าวว่า รัฐไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาที่ฮอบส์ระบุว่า เป็นความโหดร้ายของธรรมชาติของมนุษย์ตามแบบฉบับของเสรีนิยมของ Thomas Hobbes แต่ในทางตรงกันข้าม Kropotkin เสนอว่า “อนาธิปไตยแบบคอมมิวนิสต์” (anarcho-communism) สามารถสนับสนุนความเท่าเทียมและความก้าวหน้าของมนุษย์ได้ดีที่สุด (Bates, 2017) ในยุคปัจจุบันนี้ นักอนาธิปไตยร่วมสมัยยังคงมุ่งเน้นไปที่การปฏิเสธการคงอยู่ของอำนาจรัฐ ดังเช่น Murray Bookchin ได้เขียนเอาไว้อย่างชัดเจนว่า “เกือบทุกคนสามารถที่จะเรียกตนเองว่าเป็นอนาธิปไตยได้ ถ้าเขาหรือเธอเชื่อว่าสังคมสามารถจัดการได้โดยไม่มีรัฐ” (Bookchin, 1968) ดังนั้น โดยสรุปก็คือว่า พวกอนาธิปไตยเห็นว่ารัฐและอำนาจรัฐเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องมีอยู่และคงอยู่ โดยวางอยู่บนเหตุผลประการสำคัญเนื่องจากว่า การมีอยู่ของรัฐเป็นสิ่งที่เลวร้าย (immoral) ก่อให้เกิดความรุนแรงและความก้าวร้าว รวมไปถึงรัฐมีการควบคุม (repressive) ส่งผลให้เกิดการยับยั้งความคิดสร้างสรรค์ นักอนาธิปไตยได้ใช้ข้อเสนอเหล่านี้ทั้งหมดเพื่อเรียกร้องให้มีการยกเลิกรัฐ ในส่วนถัดไป ผู้เขียนจะนำเสนอวรรณกรรมปริทัศน์ (Literature review) เกี่ยวกับการศึกษาตีความปรัชญาของเหล่าจื๋อกับอนาธิปไตยในช่วงก่อนหน้าที่ผ่านมา

การตีความปรัชญาของเหลาจื๋อกับอนาธิปไตย: วรรณกรรมปริทัศน์

งานศึกษาทางด้านปรัชญาการเมืองในปรัชญาจีน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปรัชญาการเมืองของปรัชญาจีนยุคคลาสสิก โดยเฉพาะการมุ่งเน้นไปที่การศึกษาปรัชญาของขงจื๊อ ในฐานะนักปรัชญาจีนผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่ง ซึ่งมีการพยายามศึกษาและตีความในทางจริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองอย่างกว้างขวาง ส่วนปรัชญาสำนักเต๋า อย่างเหลาจื๊อ ก็ได้รับการศึกษาในทางจริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองเช่นกัน โดยเฉพาะท่าทีของความคิดเรื่อง “อู๋เว่ย” และ “จื๊อหราน” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยคือ การกระทำแบบไม่กระทำ กรอบมโนทัศน์ดังกล่าวนำไปสู่การมีคุณลักษณะของปรัชญาการเมืองที่เสนอให้ผู้ปกครองไม่เข้าไปก้าวก่ายหรือยุ่งเกี่ยวกับการกระทำและการใช้ชีวิตของผู้คนในสังคม ทำให้แนวคิดทางปรัชญาของเหลาจื๊อถูกตีความว่าเป็นอนาธิปไตย และมีทั้งผู้ที่ศึกษาแนวคิดของเหลาจื๊อคนอื่นๆ ที่อาจจะตีความว่าไม่เป็นอนาธิปไตยด้วย

ในบทความเรื่อง Taoism and Western Anarchism ได้ทำการศึกษาและพยายามอธิบายแนวคิดแบบอนาธิปไตยในปรัชญาเต๋า ในบทความ Bender ได้ชี้ให้เห็นว่าในตัวของคัมภีร์เต๋าดำเนินถึงจุดที่แสดงให้เห็นว่าปรัชญาเต๋าของเหลาจื๊อมีลักษณะเป็นอนาธิปไตย โดยเขาตีความเอาไว้ว่า เหลาจื๊อมองว่าจริงๆ แล้วระเบียบวินัยในสังคมมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และด้วยความที่ระเบียบวินัยเหล่านี้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพยายามกำหนดสิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นได้ในสังคมมนุษย์มันนำไปสู่ความผิดปกติ ทำให้มนุษย์แก่งแย่ง และเห็นแก่ตัว ด้วยเหตุนี้จึงมีเพียงผู้ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือยึดอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้นที่สามารถสร้างชุมชนที่แท้จริงได้ และสิ่งนี้สามารถเกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ (จื๊อหราน) เท่านั้น คำว่าเกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาตินี้ Bender ได้ยกตัวอย่างเอาไว้เช่นการไม่บีบบังคับประชาชน หรือการที่ประชาชนไม่จำเป็นต้องกระทำตามข้อกำหนดของผู้ปกครองที่ออกคำสั่งมา (Bender, 1983) เพราะในปรัชญาของเหลาจื๊อนั้น การปกครองวางอยู่บนวิธีคิดเรื่องการไม่กระทำหรืออู๋เว่ย

นักวิชาการอย่าง Wang Qingjia (1997) มีการตีความลีนี้อย่างน้อยสามแบบได้แก่ (1) ถ้าแปลตามอักษร คือ การไม่ทำอะไรเลย (2) การไม่มีเจตจำนงและไม่มี ความปรารถนาของผู้กระทำ และ (3) การกระทำที่ไม่บังคับแต่ให้ผล แต่คำแปลที่ถูกต้องน่าจะแปลคำว่าอู๋เว่ยว่า ไม่ทำอะไรเลย มากกว่า โดยที่จุดมุ่งหมายคือ “อย่าเข้าไปยุ่งเมื่อสิ่งต่างๆ ดำเนินไปด้วยดีด้วยตัวเองแล้ว” (Graham, 2015) แต่ไม่ว่าอู๋เว่ยจะถูกตีความไปอย่างไรก็ตาม แต่เราอาจกล่าวได้ว่า “การไม่กระทำ” (อู๋เว่ย) ประกอบด้วยหน้าที่ 3 อย่างคือ 1) เมื่อสิ่งต่างๆ ดำเนินไปด้วยดี 2) เมื่อปราชญ์ต้องทำอะไร ก็ให้กระทำโดยปราศจากความเห็นแก่ตัว และ 3) ในทุกการกระทำ นักปราชญ์ควรปฏิบัติตาม เต๋า รูปแบบธรรมชาติของสิ่งต่างๆ และละเว้นจากการแนะนำการแทรกแซงของมนุษย์ ในปรัชญาของเหลาจื๊อ หลักการอู๋เว่ยนี้ เป็นสิ่งที่กำหนดเอาไว้ให้กับนักปรัชญาหรือผู้ปกครองเป็นสำคัญ และเหลาจื๊อกล่าวเอาไว้ว่า “ทำสิ่งที่ประกอบด้วยการไม่ดำเนินการ และความสงบเรียบร้อยจะปรากฏขึ้น” (Lao-Tzu, 1963) เราจะเห็นได้ว่าจุดประสงค์ของการไม่ทำอะไรของผู้ปกครองไม่ใช่การละทิ้งกิจการทางโลก แต่เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความสงบเรียบร้อยทางโลก ผู้ปกครองจึงปล่อยให้ดำเนินไปตามวิถีของการปกครอง เมื่อพิจารณาแนวคิดเรื่องการไม่กระทำหรืออู๋เว่ยแล้วนั้น ก็จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าสอดคล้องกับการยกตัวอย่างของ Bender ในบทความเรื่อง Taoism and Western Anarchism ที่กล่าวว่าการปกครองจะต้องไม่ทำตามคำสั่ง จะต้องปราศจากคำสั่ง และการบีบบังคับของผู้ปกครองนั้นคือการทำตามธรรมชาติ บทความนี้พยายามจะเน้นย้ำและชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าแนวคิดของเหลาจื๊อมีลักษณะเป็นอนาธิปไตยในบางส่วนแต่ก็ไม่ใช่อนาธิปไตยแบบเคร่งครัด

ส่วนในบทความของ Aleksandar Stamatov (2014) เรื่อง The Laozi and Anarchism พยายามจะเสนอการตีความใหม่และแย้งกับข้อเสนอที่บอกว่าเหลาจื๊อเป็นอนาธิปไตย อย่างเช่น การเสนอว่าเหลาจื๊อยังเห็นความสำคัญของการมีอยู่ของผู้ปกครองอยู่ ซึ่งชัดเจนว่าไม่ใช่อนาธิปไตย เขาพยายามโต้แย้งกับความคิดของนักปรัชญาหลายคน ที่เสนอว่าเหลาจื๊อ

อเป็นอนาธิปไตย เช่น Liang Qichao (2017) ที่อธิบายว่าอธิบายว่าลัทธิเต๋าเชื่อว่ามีการกระจายอำนาจและ
ความสามารถของผู้คนเป็นอันตรายต่อกฎนี้ จึงทำให้การกระทำของผู้คนและการมีอยู่ของรัฐบาลไม่ใช่สิ่งจำเป็น นอกจากนี้
ยังพบว่ามี การจัดประชุมวิชาการและอภิปรายถึงวาระสำคัญของปรัชญาของเหลาจื๋อว่าด้วยอนาธิปไตยของนักวิชาการทาง
ปรัชญาจีนร่วมสมัยคนสำคัญคือ Frederick Bender, Roger Ames และ David Hall ในปี 1980 จากการอภิปรายดังกล่าว
นำไปสู่ฉันทามติทั่วไปว่าลัทธิเต๋าเป็นลัทธิอนาธิปไตย อย่างไรก็ตามนี้ ผู้เขียนมุ่งนำเสนอท่าทีของเหลาจื๋อในมิติทางด้าน
รัฐและการปกครองว่ามันสื่อถึงอนาธิปไตยหรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้เขียนจะวิเคราะห์ให้เห็นในส่วนถัดไป

ข้อสนับสนุนที่ว่าเหลาจื๋อเป็นอนาธิปไตย: ผลการศึกษาและการอภิปราย

จากการอ่านแทบทวนตัวบทของคัมภีร์เต๋าต่อจึงโดยเฉพาะมุ่งเน้นไปที่บทที่ว่าด้วยรัฐและการปกครอง ผู้เขียน
ค่อนข้างที่จะเห็นว่าเหลาจื๋อเสนอปรัชญาการเมืองที่มีลักษณะเป็นอนาธิปไตย แม้จะไม่ชัดเจนมากก็ตาม แต่ผู้เขียนเห็นว่า
ปรัชญาการเมืองของเขาเป็นอนาธิปไตยแบบอ่อน มีใช้อนาธิปไตยแบบเข้ม

หากเราจะพิจารณาเอาแนวคิดเรื่องอู๋เว่ยและแนวคิดเรื่องจื่อหรันของเหลาจื๋อมาอธิบายแนวคิดทางปรัชญาการเมือง
ของเขาก็ดูจะมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะการปล่อยให้ไปตามอู๋เว่ยนั้น เหลาจื๋อได้กล่าวถึงสังคมอุดมคติของเขาซึ่งมี
ลักษณะเป็นไปตามทางของมัน (จื่อหรัน) เอาไว้ว่า

ขอให้ประเทศเล็กๆ ที่มีคนไม่กี่คน ให้มีเครื่องมือเครื่องใช้หลายสิบเท่าร้อยเท่า แต่
ปล่อยให้พวกมันไม่ได้ถูกนำมาใช้ ให้ผู้คนเห็นคุณค่าชีวิตของตนอย่างสูง ไม่พอพไปไกล แม้ว่า
จะมีเรือและรถม้า ก็ไม่มีใครนั่งในนั้นได้ แม้ว่าจะมีลูกศรและอาวุธ แต่ก็ไม่มีใครโอ้อวด ให้ผู้คน
ผูกปมอีกครั้งแล้วใช้พวกมัน (แทนการเขียน)

ปล่อยให้พวกเขาเพลิดเพลินกับอาหาร ประดับประดาเสื้อผ้าของตน พอใจกับ
บ้านเรือน และชื่นชมยินดีในขนบธรรมเนียมของตน แม้ว่าชุมชนใกล้เคียงจะมองข้ามกันและกัน
และได้ยินเสียงไก่ขันและเสียงเห่าของสุนัข แต่ผู้คนที่นี่นั้นอาจแก่เฒ่าและตายไปโดยไม่ไยดี
เขียนกันอีกเลย (Stamatov, 2017)

คำอธิบายนี้อาจเข้าใจได้ว่าเป็นคำอุปมาของรัฐที่ทำให้เห็นว่า ผู้คนอาศัยอยู่ตามอุปนิสัยที่เป็นธรรมชาติและเรียบง่าย
ที่ตามอบให้ และถึงแม้ว่าจะเป็นรัฐที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมากของอารยธรรม ดังจะเห็นได้จาก เครื่องมือเครื่องใช้ เรือ
และรถม้า ลูกธนูและอาวุธ สิ่งเหล่านี้สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ได้ แต่ผู้คนก็ได้ยึดติดกับสิ่งเหล่านี้ เพราะจะทำให้
สูญเสียความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์ไป ดังนั้น จุดประสงค์ของราชาแห่งปราชญ์หรือผู้ปกครองก็คือ จะต้องเป็นไป
ตามแนวคิดแบบเต๋า และปกครองในลักษณะที่ปล่อยให้สิ่งต่างๆ มีลักษณะเป็น “จื่อหรัน” ทั้งนี้ก็เพื่อให้แน่ใจว่าผู้คนจะอาศัย
อยู่ตามธรรมชาติของพวกเขาและไม่ถูกล่อลวงโดยผลผลิตของอารยธรรม ซึ่งจะทำให้พวกเขาหลงระเหิรในการเติมเต็มความ
ปรารถนาที่เห็นแก่ตัวของพวกเขา (Stamatov, 2017) รัฐจึงต้องมีการปกครองที่เผยให้เห็นถึงธรรมชาติของรัฐและประชาชน
ในการบรรลุสิ่งนี้ ผู้ปกครองควรนำแนวคิดทางการเมืองแบบอู๋เว่ยมาใช้ ซึ่งแนวคิดทางการเมืองแบบอู๋เว่ยนี้เอง การเป็น
การเมืองของการไม่แทรกแซง ที่ให้ทุกคนเป็นตัวของตัวเอง

จากการอภิปรายข้างต้น ผู้เขียนมองว่ารัฐในอุดมคติและที่เหลาจื่อเสนอนั้น น่าจะมองได้ว่าเป็นรัฐที่มีลักษณะเป็นอนาธิปไตย ประการแรกสุด เหลาจื่อได้ชี้ให้เห็นว่า รัฐควรจะมองว่าประชาชนต้องมีเสรีภาพที่สุด แต่ทว่าเหลาจื่อมิได้ใช้คำว่าเสรีภาพในความหมายของโลกสมัยใหม่อย่างชัดเจน หากแต่เขามองว่า ประชาชนจะต้องไม่ถูกบีบบังคับ ซึ่งเชื่อมโยงไปยังการปฏิเสธอำนาจรัฐของเหลาจื่อ และถ้าหากมองในแง่นี้ การเป็นอนาธิปไตยของปรัชญาเหลาจื่อจึงอยู่ที่การปฏิเสธอำนาจรัฐมากกว่าที่จะปฏิเสธการมีอยู่ของรัฐ เนื่องจากเหลาจื่อกล่าวอย่างชัดเจนว่า รัฐนั้น จำเป็นต้องมีอยู่ ดังตัวบทข้างต้นที่กล่าวถึงประเทศขนาดเล็ก แต่ที่สำคัญคือ เหลาจื่อให้ความสำคัญกับการมีเสรีภาพที่จะใช้ชีวิตของผู้คน การให้ความสำคัญของเสรีภาพที่จะใช้ชีวิตนี้เอง นำไปสู่การสรุปและยืนยันว่า เขาน่าจะเป็นอนาธิปไตย เพราะเขาให้ความสำคัญกับการมีอิสระที่ปัจเจกบุคคลจะกระทำการหนึ่งๆ ได้

ประการที่สองที่พอจะยืนยันได้ว่า รัฐและการปกครองของเหลาจื่อ สะท้อนความเป็นอนาธิปไตยก็คือว่า เขาใช้หลักอุบายมาปกครอง และหลักอุบายนี้เองที่เป็นหลักการสะท้อนความเป็นอนาธิปไตยของรัฐและการปกครองของเหลาจื่อ ซึ่งมีทัศนสำคัญคือ มโนทัศน์เรื่อง โหยวเว่ย กับ อุบาย มโนทัศน์โหยวเว่ยอธิบายในลักษณะที่ว่า รัฐและผู้ปกครองมักจะเป็นผู้กดขี่ประชาชนมากเกินไป ปกครองปกครองด้วยการกระทำที่ผิดธรรมชาติหรือที่เรียกว่าโหยวเว่ย ส่วนอุบายนั้นก็คือการปล่อยให้สิ่งต่างๆ ดำเนินไปตามธรรมชาติของมัน การปกครองที่ดีคือการกระทำตามอุบาย มิใช่กระทำตามโหยวเว่ยตามที่กระทำกันโดยทั่วไป เขาเชื่อว่าเป็นเพราะผู้ปกครองใช้โหยวเว่ย มันจะทำให้ผู้คนปกครองได้ยากมากขึ้นเรื่อยๆ กล่าวคือ ผู้ปกครองคนใดก็ตามที่มีมาตรการหรือการกระทำมากเกินไปตามนโยบายเชิงกำหนดและเชิงควบคุม ผู้ปกครองจะไม่สามารถปกครองประชาชนและสร้างสันติภาพในประเทศได้ ดังนั้น ถ้าหากมีการใช้โหยวเว่ยมากเกินไป ประชาชนก็ยิ่งจะรู้สึกต่อต้านและปกครองยากขึ้น ดังนั้นการปกครองจะต้องเป็นไปตามที่เหลาจื่อกล่าวเอาไว้ว่า

ปกครองรัฐด้วยความถูกต้อง

ปฏิบัติการกองทัพด้วยกลยุทธ์ที่น่าประหลาดใจ

บริหารอาณาจักรโดยไม่ทำอะไรเลย

ฉันจะรู้ได้อย่างไรว่าควรจะเป็นเช่นนั้น?

เราจะรู้ผ่าน:

ยังมีข้อห้ามและข้อละเว้นในโลกนี้มากเท่าใด

ประชาชนจะยิ่งต่ำต้อยด้อยลง

ยิ่งประชาชนมีอาวุธคมมากเท่าไร

ยิ่งรัฐเดือดร้อน

ยิ่งคนมีไหวพริบและทักษะมากเท่าไร

สิ่งเลวร้ายจะปรากฏขึ้น

ยิ่งมีกฎหมายและคำสั่งที่ชัดเจนขึ้น

โจรและขโมยจะมีมากขึ้น (Stamatov, 2017)

สำหรับตัวบทในคัมภีร์เต๋าเตอจิงข้างต้นนั้น เราอาจจะพิจารณาข้อความสำคัญข้อความหนึ่งที่ว่า “ยังมีข้อห้ามและข้อละเว้นในโลกนี้มากเท่าใด ประชาชนจะยิ่งต่ำต้อยด้อยลง” เป็นการโจมตีรัฐบาลโดยตรง โดยกล่าวว่าความโศกเศร้าของ

ประชาชนเกิดจากการที่รัฐบาลใช้ข้อห้ามและข้อละเว้นมากเกินไป กล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐบาลได้กำหนดกฎหมายและกฎเกณฑ์มากมาย ดำเนินมาตรการมากเกินไปและรุนแรงเกินไป ผลก็คือท่าทีของรัฐบาลเช่นนี้เป็นอันตรายต่อประชาชน ด้วยเหตุนี้ เหลาจื้อจึงพยายามเสนอปรัชญาการเมืองของเขาขึ้นมาเพื่อรองรับการนำไปสู่การมีเสรีภาพที่จะใช้ชีวิตตามรูปแบบและการกระทำของประชาชนเอง มิใช่กระทำตามที่ผู้ปกครองกำหนดและบีบบังคับ ซึ่งเป็นสิ่งผิดธรรมชาติ ดังนั้นในปรัชญาของเหลาจื้อ จึงเป็นการปฏิเสธสิ่งผิดธรรมชาติทั้งหมดและยอมรับการดำเนินการตามธรรมชาติของเต๋า หากพิจารณาการกระทำของผู้ปกครองเราจะเห็นได้ว่าผู้ปกครองบีบบังคับผู้ใต้ปกครอง และปรัชญาเช่นนี้ก็ต่างจากขงจื๊ออย่างชัดเจน เราอาจพิจารณาได้ดังตัวบทว่า

ประชาชนอดอยากเพราะผู้ปกครองกินภาษีที่เก็บมามากเกินไป
 ดังนั้นพวกเขาจึงอดอยาก
 ราชสำนักมีความวิจิตรตระการตา
 ในขณะที่ทุ่งนามีหญ้ารกชัฏ
 และยุ่งวุ่นวายเปลืองเปลือง
 สวมใส่เสื้อผ้าหรูหราสง่างาม
 พกพาอาวุธและของมีคม
 เพลิดเพลินกับอาหารและเครื่องดื่มเกินขีดจำกัด
 และความมั่งคั่งและสมบัติก็สะสมมากเกินไป
 นี่คือการปล้นและความฟุ่มเฟือย (Stamatov, 2017)

เห็นได้ชัดเจนว่า เหลาจื้อเสนอปรัชญาการเมืองว่าด้วยการปกครองที่ปฏิเสธอำนาจอันแข็งขันของรัฐ แต่ปล่อยให้ประชาชนมีเสรีภาพในการใช้ชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนเห็นว่า อนาธิปไตยในปรัชญาการเมืองของเหลาจื้อสอดคล้องกับแนวคิดของ William Godwin (1756–1836) ที่ถือว่าเป็นนักคิดกลุ่มอนาธิปไตยแบบดั้งเดิม (classical anarchism) เขาถือว่าคุณลักษณะของมนุษย์ส่วนใหญ่แล้วเป็นผลมาจากปัจจัยทางสังคมด้วยกันทั้งหมด สำหรับ Godwin ถ้ามนุษย์เป็นผู้มีความชั่วร้ายก็เนื่องมาจากว่าเขาถูกทำให้ชั่วร้าย และถ้าหากเขาถูกกำหนดให้อยู่ในพื้นที่ที่มีสถานการณ์อื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไป มนุษย์ก็จะถูกปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เหล่านั้นที่แตกต่างกันออกไป ด้วยเหตุนี้ถ้าสังคมดีก็จะส่งผลให้มนุษย์ดีด้วยเช่นกัน ในทางตรงกันข้ามถ้าสังคมเลวร้าย ก็จะส่งผลให้มนุษย์เลวร้ายด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการถูกบีบบังคับจากผู้ปกครอง ก็จะส่งผลให้ประชาชนที่ถูกกระทำเลวร้ายได้ตอบกลับไปด้วย ข้อนี้จึงเป็นข้อยืนยันอีกประการหนึ่งของการสนับสนุนความคิดที่ว่าแนวคิดของเหลาจื้อเป็นอนาธิปไตยได้

แนวนโยบายทางการปกครองของเหลาจื้อจากทฤษฎีสู่วิธีการนำไปใช้

ปรัชญาเหลาจื้อ แม้จะเป็นแนวคิดทางปรัชญาในเชิงมโนทัศน์ก็ตาม แต่ผู้เขียนมองว่าเราสามารถนำเอามโนทัศน์เชิงทฤษฎีนี้ไปขยายผลต่อได้ในเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะการปกครองแบบไม่ปกครองที่ชี้ให้เห็นเส้นทางสู่การกระจายอำนาจและสันติภาพ

ในแง่ของการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครองนั้น เป็นการตอบสนองต่อปัญหาของระบบรวมศูนย์ที่กำหนดและกำกับเอาไว้ที่ส่วนกลางทำให้เกิดการจัดการทางการเมืองที่ไม่ได้ปล่อยให้ไปตามวิถีทางหรือเส้นทางที่ควรจะเป็น การกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจและ/หรือการเมืองสามารถช่วยป้องกันหรือลดความขัดแย้งได้ เนื่องจากจะช่วยลดความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นจริงหรือการรับรู้ระหว่างภูมิภาคต่างๆ หรือระหว่างภูมิภาคกับรัฐบาลกลาง (Cameron, Gustav and Annalisa Zinn, 2006) ประโยชน์ของเหลาจื๋อก็เป็นไปตามนี้ ซึ่งมีส่วนช่วยอย่างยิ่งในการสร้างสมานฉันท์และสันติภาพให้ก่อเกิดขึ้นมาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพื้นที่ของความขัดแย้งปรัชญาเต๋าของเหลาจื๋อ น่าจะเสนอทิศทางของการสลายตัวและสร้างความสมานฉันท์สันติภาพให้เกิดขึ้นมาได้ ดังที่ Dawn Brancati ชี้ว่าการกระจายอำนาจทางการเมืองช่วยลดความขัดแย้งภายในรัฐ ซึ่งหากอาศัยเรื่องการกระทำแบบไม่กระทำของเหลาจื๋อมาใช้ ก็จะเป็นรากฐานในการสร้างนโยบายการกระจายอำนาจที่นำไปสู่การสร้างสมานฉันท์และสันติภาพได้เป็นอย่างดี

บทสรุป

บทความนี้มีแนวโน้มที่จะชี้ว่า แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของเหลาจื๋อนั้นเป็นอนาธิปไตยมากกว่าที่จะบอกว่าไม่เป็นอนาธิปไตย การที่ผู้เขียนพยายามสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวนี้ก็เนื่องมาจากว่าผู้เขียนมองเห็นความคิดของเหลาจื๋อที่สะท้อนความเป็นอนาธิปไตยในสองลักษณะด้วยกัน นั่นคือ ความคิดแรก เขาพยายามที่จะทำให้เห็นสภาวะธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายที่ไม่ถูกกระทำจากสิ่งอื่น มนุษย์ในสังคมการเมืองก็เช่นกัน ที่ย่อมไม่ถูกกระทำจากผู้ปกครอง ทั้งนี้ก็เพราะว่ามนุษย์มีธรรมชาติของมนุษย์เอง โดยเฉพาะธรรมชาติที่จะไม่ถูกควบคุม จึงเห็นว่าแนวคิดทางปรัชญาการเมืองของเหลาจื๋อมุ่งเน้นการมีอิสระของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ส่วนประการที่สองก็คือ แนวคิดที่ว่าด้วยรัฐและการปกครองที่ปฏิเสธอำนาจรัฐและอำนาจของผู้ปกครองในเชิงบีบบังคับและกระทำการ แต่อำนาจเหล่านั้นจะต้องเป็นอำนาจเชิงอ่อนของการปกครอง แม้จะเห็นว่ามิใช่อนาธิปไตยที่ชัดเจนแบบตะวันตก แต่ผู้เขียนมองว่าแนวคิดของเหลาจื๋อก็มีความเป็นอนาธิปไตยแบบอ่อน ที่มีให้ออนาธิปไตยแบบเข้มข้นเอง ด้วยเหตุนี้ หากจะนับว่าเหลาจื๋อเป็นนักปรัชญาอนาธิปไตยนิยมในฝ่ายตะวันออกก็คงมิใช่เรื่องที่ยอมรับกันได้ ในทางตรงกันข้าม เราควรมุ่งเน้นและชี้ให้เห็นว่าแนวคิดของเขามีความเป็นอนาธิปไตยที่ปฏิเสธอำนาจรัฐที่มาบีบบังคับและกระทำการต่อประชาชน

เอกสารอ้างอิง

สุวรรณา สถาอานันท์. (2556). *กระแสธารปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่อง ธรรมชาติ อำนาจ และจารีต*. (พิมพ์ครั้งที่ 4).

กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

เหลาจื๋อ. (2562). *วิถีแห่งเต๋า* (พจนาน จันทรมสมบัติ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอเพนโซไซตี้.

Bates, D. (2017). Anarchism. In Paul Wetherly (Eds.). *Political Ideologies*. (pp. 128-159). Oxford: Oxford University Press.

Bender, F. L. (1983). Taoism and Western anarchism. *Journal of Chinese Philosophy*, 10(1), 5-26.

Cameron, D. R., Ranis, G., & Zinn, A. (2006). *Globalization and self-determination: Is the nation-state under siege?*. London: Routledge.

Chi-Chao, L. (2017). *History of Chinese political thought: During the early Tsin period*. London: Routledge.

Freedman, M. (2003). *Ideology: A very short introduction* (Vol. 95). Oxford: Oxford University Press.

- Graham, A. C. (2015). *Disputers of the Tao: Philosophical argument in ancient China*. La Salle, IL: Open Court.
- Joll, J. (1979). *The Anarchists*. London: Routledge.
- Kelly, R., & McNaughton, N. (2017). *Political ideas for A Level: Liberalism, Conservatism, Socialism, Nationalism, Multiculturalism, Ecologism*. London: Hachette.
- Kinna, R. (2012). *Anarchism: a beginner's guide*. New York: Simon and Schuster.
- LAU, D.C. (1963). *Lao Tzu: Tao Te Ching*. New York: Penguin Books.
- Liu, J. (2006). *An introduction to Chinese philosophy: From ancient philosophy to Chinese Buddhism*. Oxford: Blackwell.
- Murray, B. (1986). *Post-scarcity anarchism*. Chico, CA: AK Press.
- Stamatov, A. (2014). The Laozi and Anarchism. *Asian Philosophy*, 24(3), 260-278.
- _____. (2017). The Laozi's criticism of government and society and a daoist criticism of the modern state. *Asian Philosophy*, 27(2), 127-149.
- Wang, Q. (1997). On Lao Zi's Concept of Zi Ran. *Journal of Chinese philosophy*, 24(3), 291-321.
- Wilson, C. (1979). *Three essays on anarchism (No. 287-288)*. Orkney: Cienfuegos Press.

